

Гусле, чувари нашег националног идентитета

30. јануара 2018.

Гуслар или гуслач особа је која свира гусле. Интересантно је да Србија није једина земља у којој се спомињу гуслари.

Како пише Вук Караџић, у 19. веку било је много гуслара јужно од Саве и Дунава, посебно у планинским пределима. Тада је било посебно заступљена професија гуслара-слепца, који су поред певања епских песама, неговали и посебан вид певања да би испросио милостињу, тзв. клањалица и слепачка песма.

Гуслар, слика Паје Јовановића

Оно што је данас тешко замисливо, некада су изузетно биле популарне и познате **слепе жене-гулсарке**. Од њих је Вук Караџић записао неке од најлепших епских и лирских песама.

Посебан вид гусларског певања одржао се до почетка 20. века **у Босанској крајини – беговски певачи**. Они су певали муслиманске епске народне песме, крајишког типа, често и уз пратњу тамбуре, а издржавали су их бегови – мецене.

Гусларске песме испеване су у посебном облику, познатом епском десетерцу. Песме уз гусле најчешће се односе на историјске догађаје или личности из историје. Све до појаве Вука Караџића догађаји испевани у епским песмама сматрани су за релевантне историјске чињенице.

И данас гуслари певају песме које је Вук сакупио, а како кажу, пишу се и нове. Међутим, да би се нова отпевала уз гусле потребно је да прође 100 година. Велика је брука за гуслара ако у песму стави неког ко буде брзо заборављен или ко уради нешто лоше.

Иако многи данас сматрају да су гусле изворно словенског порекла, на наше просторе оне су дошле преко Византије.

Претпоставља се да гусле потичу од арапског инструмента рабабе, која има само једну жицу од коњске длаке и врло је сличан гуслама.

Гусле се састоје од карлице преко које је превучена затегнута кожа као на бубањ преко кога су затегнуте коњске длаке и од гудала. Граде се од разних врста дрвета, а најчешће од јаворовог, које се сматра дрветом плодности, благостања и напретка.

Код нас гусле се први пут спомињу у најстаријем српском псалтиру с тумачењима, који је 1346. писао Јован Богослов за Бранка Младеновића, оца Вука Бранковића. Ту се говори и о њиховој улози:

“Са душеју сиреч, гусли бо душа јест, а певца језик без него бо душа глаголати не может.”

У старијој редакцији текста Синајском псалтиру из 11. века, гусле се, такође, спомињу на више места, а нешто раније презвитер Козма већ се бори против њих и бесовских песама.

Будући да су гусле имале кључну улогу у изузетно тешким временима за наш народ и земљу оне су данас неодвојиви и један од најзначајнијих облика српства и српског националног духа.